Тетерина О.Б., к. филол. н., науч. сотруд.,
Института филологии КНУ имени Тараса Шевченко

ПРОБЛЕМА АВТОПЕРЕВОДА: П.КУЛИШ В КОНТЕКСТЕ МИРОВОЙ ПЕРЕВОДОВЕДЧЕСКОЙ МЫСЛИ

В статье рассматриваются взгляды П.Кулиша на проблему автоперевода. Анализируются мысли критика об автопереводе как проявлении писательского билингвизма (которые спроэктированы как на творчество самого автора, так и на художественные произведения других писателей) в контексте современной переводоведческой мысли.

Ключевые слова: *автоперевод, билингвизм, родной язык, менталитет, имманентность, национальный литературный процесс.*

Teterina O., candidate of Philology, Research Assistant
Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv

SELF-TRANSLATION ISSUE: P. KULISH IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRANSLATION STUDIES DOCTRINE

The article examines P. Kulishe's view of a problem of self-translation. It analyzes critic's thoughts about self-translation as a manifestation of a bilingual writer (aimed at his own creative work, as well as at the creative efforts of his contemporaries).

Keywords: *self-translation, bilingualism, native language, mentality, immanence, a national literary process.*

УДК 821.581-1.09

Тищук О.С., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

СМИСЛОВА БАГАТОЗНАЧНІСТЬ "ТУМАННОЇ ПОЕЗІЇ" КИТАЙСЬКОГО ПОЕТА БАЙ ХУА

Стаття присвячена аналізу смислової багатозначності "туманної поезії" китайського поета Бай Хуа, розглянуто особливості поезії Китаю у 80-х роках ХХ ст, досліджено постулати "туманної поезії" та головні ідеї

цього напрямку, проаналізовано низку віршів Бай Хуа, виділено основні образи та розтлумачено їх смислову багатозначність.

Ключові слова: *Бай Хуа, "туманна поезія", духовна "інакшість", багатозначність, патріотизм, традиційність, національність.*

У Китаї з давніх-давен склалася традиція глибокої пошани до поезії, її форми, змісту та лаконічності. У ХХ ст. китайська поезія відображає не тільки соціально-політичні події країни, але й духовне життя народу. Історія Китаю характеризується зміною різних історичних епох, у перехідні періоди яких поезія займає авангардні позиції в житті суспільства, що не оминуло і літературу кінця 1970-х років. В цей час активізувалася діяльність прогресивного суспільства, що обумовило піднесення в літературі загалом, і в області поезії, зокрема. Вірші стають художньою цінністю, бо поети повертаються до національних традицій та, в той же час, розглядають і вивчають зразки західної поезії, тож китайська поезія вдихнула в себе нове життя. Політизована поезія маоїстського періоду поступово замінюється новою, свіжою, вільною, повною роздумів і пошуків, живою поезією.

У Китаї у 1980-х роках відбувалася трансформація ідентифікаційних основ паралельно з пошуком нового змісту. Китайська література "нового періоду" зверталася до людини, її особистості та реалій життя, що привернуло до себе увагу китайських та зарубіжних дослідників.

Вивчення стильового та жанрового різноманіття літератури 80-х років являє інтерес і для теорії літератури. В цей період з'явилися нові течії, нові теми, які свідчать про багатоманіття та розширення творчого простору. Причинами кількісних і якісних змін у літературі данного періоду стали успіхи в соціально-економічнних реформах і свобода творчості. Поет береться за справу: починає переоцінювати цінності та робити певні висновки.

Друга половина ХХ ст. принесла Китаю немало: перший Всекитайський з'їзд працівників літератури і мистецтва (1949 р.), курс "хай розквітають сто квітів, хай суперничають сто поетів" (1956 р.), курс на "випалювання сорняків" (1957 р.), "великий стрибок" – "один рік тяжкої праці – десять тисяч років щастя" (1958 р.), "культурна революція" (1966-1976 рр.), маніфестації на площі Тяньаньмень, присвячені пам'яті Чжоу Еньлая[1] (1976 р.), початок реформ Ден Сяопіна[2] (1979 р.), поява "соціалізму з китайською специфікою". Всі ці події справили величезний вплив на китайську поезію.

[1] Китайський політичний діяч, перший прем'єр Держради КНР.

[2] Китайський реформатор та політик, діяч Комуністичної партії Китаю.

Творчість досліджуваного поета Бай Хуа припадає саме на 80-ті роки та належить до “туманної поезії” – першої ластівки літератури “нового періоду”.

“Туманна поезія” зародилася у 80-х роках XX ст. У восьмому номері журналу “Поезія” вийшла стаття Чжан Міна “Туманна поезія”, що викликає нудьгу” [Luo Jing 2011, 199]. Цю поезію вирізняють такі особливості:

- новаторство виражальних засобів;
- духовна “інакшість” (індивідуалізм);
- сприйняття людського єства;
- смислова багатозначність;
- наявність складних образних відступів, не пов’язаних з лейтмотивом;
- увага до природнього перебігу думок і почуттів;
- зміна ракурсу бачення;
- довільне фрагментування оповіді та зміна часопростору.

Така поезія носить досить трагічне забарвлення, вона певним чином споріднена з містичною налаштованістю символістів. В її основі закладений китайський патріотизм, “туманна поезія” містить антиправлінські думки, внаслідок чого вона сприймається як реформаторська [Антология 1957, 221].

Така поезія піднесла індивідуальне сприйняття на вищий рівень (ліричний індивідуалізм): реальність почала відображатися через розкриття індивідуального світу поетів. Для цих поетів людина була найбільшою цінністю. “Туманники” (представники “туманної поезії”) вірять в свою поетичну майстерність, в силу свого слова і техніки, широко експериментують. Зокрема, вони вживають техніку потоку свідомості, внутрішні монологи, ускладнені символи, зміни ракурсів бачення.

Вірш Бай Хуа “Ненависть” («恨») показує індивідуальне сприйняття поета політичної ситуації в країні, а саме ставлення до повстання “червоних пов’язок”:

这恨的气味是肥肉的气味
也是两排肋骨的气味
它源于意识形态的平胸
也源于阶级的多毛症
我碰见了她，这个全身长恨的人
她穿着惨淡的政治武装
一脸变性的世界观
三年来除了磕头就精神涣散
这非人的魂魄疯了吗？
这沉湎于斗争的红色娘子军
看她正起义，从肉体直到喘气
直到牙齿浸满盲目的毒汁

一个只为恨活着的人
一个烈过烧肺的可怜人
她已来到我们中间
她开始了对人类的深仇大恨
Ненависть пахне жирним м'ясом
Запах реберець пронизав її
Породжена зайвим класовим волоссям
Та пласкими грудьми ідеології
Цю жінку зустрів я, що зневажає душею
У формі політичній та похмурій
Світогляд, що бачиться нею
Послаблює нерви покорні
Чи з глузду з'їхала нелюдська ця душа
Червона жінка-солдат повстає
Повстає вона й тяжко зневажа
І отрута з її зубів крапає
Жінка, що живе лише ненавистю
Жалюгідна та зневажлива
Вона серед нас палає присутністю
Її війна з нами образлива

Повстання Червоних пов'язок (红巾之乱) – рух у Китаї проти монгольскої династії Юань, який призвів до імперського падіння та встановлення нової влади, а саме династії Мін (1368 рік). Повстання почалося в 1351 році з селянських бунтів, якими керували різні релігійні та сектанські організації, зокрема товариство Білого лотоса (його члени виступали проти монгольської династії). Повстання поступово розросталося за рахунок все більших верств населення. Лідери повстанських угруповань проголошували себе імператорами, спиралися на легенди та міфи, вели свою генеалогію від Сунських правителів [诗论1999, 101]. Згодом, зростаючи, цей рух переріс у громадянську війну: між собою воювали збунтовані монгольські генерали та керівники різних угруповань антимонгольської опозиції та Червоних пов'язок, заключаючи при цьому миротворчі союзи з монгольськими генералами. Перемогу в цій війні одержав Чжу Юаньчжан (朱元璋), який спочатку закріпився в Нанкіні, а згодом, оволодівши більшою частиною територій, розгромив лідерів Червоних пов'язок і інших повстанських угруповань та зайняв монгольську столицю Даду, після чого оголосив себе імператором нової династії.

Наведемо для прикладу вірш "Риба" («鱼»), що виражає духовну "інакшість" автора, показує сприйняття людського єства поетом і включає в себе смислову багатозначність:

难以理解的鱼不會歌唱

从寂静游进寂静
　　需要束西，需要说活
　　但却盲目地看着一块石头
忍受的力量太精确
衰老催它走让仁慈的道路
　　它是什么？一个种族的形象
　　或一个無声的投入的动作
理怨的脸向阴影
死亡的沉默向错误
　　出生为了说明一件事的霹愈
　　那源於暖昧的痛苦的咽喉

Здивована риба мовчить не співає
Пливе вона в тиші й з тишею засинає
　　Так хоче сказати
　　Але сліпо й глухо у стелю врізає
Потрібна їй сила щоб усе пережити
Її доброта фізично спадає
　　Що ж їй далі робити?
　　Пливе вона в тиші й з тишею засинає
Особа Вина повернулась до Тіні
Стриманість Смерті повернулась до Помилки
　　Метафора поснює деякі цілі
　　Біль у горлі вказує на сходинки

Цей вірш налічує в собі багато образів, розтлумачивши які можна побачити суб'єктивну оцінку автора соціально-політичних подій в Піднебесній. Образ риби уособлює пасивне населення країні, яке грає в мовчанку. Воно все бачить, бачить наслідки культурної революції, але "пливе в тиші й з тишею засинає". Знаходяться люди, особливо творчі, які здатні відкрити очі іншим, але таких людей одиниці, інші ж, як риба, яка "так хоче сказати, але сліпо й глухо у стелю врізає". В передостанній строфі маємо рядок "особа Вина повернулася до Тіні". Варто пояснити, що вино в Китаї з епохи Чжоу (1045 до н.е. – 221 до н.е.), вважалося зв'язком з духами, які могли підказати правильну дію чи дати раду [Маслов 2003, 223]. Вино надавало повну свободу духу та гостроту думки [Armstrong 1998, 111]. Бай Хуа зазначає, що у 80-х роках вино стає тільки тінню, тобто має на увазі, що люди перестали відчувати свободу, вони роблять помилки, бо мовчать та бояться навіть у думках звільнитися від рамок традиційності. В передостанньому рядку автор зазначає, що

використовує метафору для пояснення деяких фактів, певним чином завуальовує реальність та додає смислової багатозначності віршу, а завершує його словами “біль у горлі вказує на сходинки”, маючи на увазі, що той, хто схоче “вилікуватися”, обов'язково підніметься по цим сходинкам в краще життя.

У вірші ми можемо простежити неясні переходи від одного рядка до іншого, багатозначність, непрямі речення, туманні образи, тобто неясні та не завжди зрозумілі, заплутаний зміст, його “непрозорість” та образність. Це все є ознаками “туманної поезії” – незрозумілої з першого погляду, завуальованої, іллюзорної та багатозначної.

Бай Хуа надзвичайно вимогливий до себе митець, він пише небагато: він автор близько 90 віршів, створених за останні 30 років, але, незважаючи на їх кількість, є популярним за рахунок глибинного змісту своєї поезії.

Його поезія представлена різноманітними формами: навіть читаючи коментарі та есе, можна відчути ясність сучасної та давньої китайської мови. Його поезія проникнута декадансом і аристократичним смутком, але в той же час містить теплі почуття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антология китайской поэзии [Текст] : пер. с кит. Н. Т. Федорено. – М. : 1957. – 340 с.

2. Маслов А. А. Безумство опьяневших духов [Текст] // Китай : Укрощение драконов. Духовные поиски и сакральный экстаз. – 2003. – С. 222–227.

3. Armstrong D. Alcohol and Altered States in Ancestor veneration Rituals of Zhou Dynasty China and Iron Age Palestine. A New Approach to Ancestor Rituals. – N.Y. : Edwin Mellon press, 1998. – 277 p.

4. Luo Jing. Misty poetry // Daily Life through History. – 2011. – P. 195–211.

5. 诗论 / 朱光潜 著. - 合肥：安徽教育出版社，1999. - 311页.

Тыщук Е.С., асп.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

СМЫСЛОВАЯ МНОГОЗНАЧИТЕЛЬНОСТЬ «ТУМАННОЙ ПОЭЗИ» КИТАЙСКОГО ПОЭТА БАЙ ХУА

Статья посвящена смысловой многозначности «туманной поэзии» китайского поэта Бай Хуа, рассмотрены особенности поэзии Китая в 80-х годах XX в, исследованы постулаты «туманной поэзии» и главные идеи этого направления, проанализированы стихи Бай Хуа, выделены основные образы и разъяснена их смысловая многозначность.

***Ключевые слова**: Бай Хуа, «туманная поэзия», духовная «инаковость», смысл, многозначность, образность, патриотизм, традиционность, национальность.*

Tyshchuk Olena, A postgraduate student of the first year of studies
Kyiv National Taras Shevchenko University Institute of Philology

NOTIONAL AMBIGUITY OF "MISTY POETRY" OF CHINESE POET BAI HUA

The article is devoted to the notional ambiguity of «misty poetry» of Chinese poet Bai Hua, the features of Chinese poetry in the 80s of the twentieth century are considered, studied postulates of "misty poetry" and the main idea of this assignment, analyzed poems of Bai Hua, highlighted the main images and interpreted their notional ambiguity.

***Keywords:** Bai Hua, "misty poetry", spiritual "otherness", meaning, ambiguity, image, patriotism, tradition, ethnic.*

УДК 821.161.2-94.09 «17»

Фута О.З., асп.,
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, м. Київ

НЕДОСЛІДЖЕНА МЕМУАРНА ПРОЗА УКРАЇНИ XVIII СТ.: "ЩОДЕННИК" ЯКОВА МАРКОВИЧА (1717-1767)

В даній роботі досліджено один з найяскравіших зразків української мемуарної прози XVIII ст. – «Щоденник» Якова Марковича (1717-1767) та проаналізовано його особливості .

***Ключові слова:** щоденник (діаріуш), мемуарна проза, типологія, тематика, художні засоби.*

Одним з найяскравіших прикладів малодослідженої мемуарної прози XVIII ст. є «Щоденник» («Діаріуш») Якова Марковича. Яків Маркович вів «Щоденник» 50 років: розпочав писати ще при Петрі I – в 1716 році, а закінчив при Катерині II – в 1767 р. Приводом до ведення «Щоденника» послужили хронологічні нотатки про історичні події, писані його тестем – Павлом Полуботком – які охоплювали 1452-1715рр. Яків Маркович спочатку їх